

مقدمه

هم اینک حوزه وسیعی از فعالیتهای پژوهشی و عملیاتی در رشته‌های مختلف جغرافیا را مباحث مرتبط با مسائل تصمیم‌گیری تشکیل می‌دهند. هر زمان که دانشجوی رشته جغرافیا با فعالیتهایی از قبیل شناسایی، طبقه‌بندی، انتخاب، ارزیابی، مکان‌یابی و یا اولویت‌بندی مواجه گردد در واقع با مسئله تصمیم‌گیری روبه‌روست. بدین ترتیب تصمیم‌گیری عنصر اصلی تحلیلهای مکانی و فضایی در مطالعات جغرافیایی و مهارتهای مرتبط با آن از خصیصه‌های اصلی موفقیت یک جغرافی‌دان در فرایند برنامه‌ریزی محسوب می‌شود. تصمیم‌گیری در واقع طریقه عمل در مسیری خاص جهت نیل به اهداف مطلوب تعریف شده تا بدین طریق گزینه‌ای مناسب در میان انواع گزینه‌ها انتخاب شوند. در مطالعات جغرافیایی فرایند تصمیم‌گیری به صورت نظام‌مند و سلسله‌مراتبی با تعریف مسئله آغاز و سپس با تعیین الزامات، تبیین اهداف، شناسایی گزینه‌ها، تعریف شاخصها، انتخاب ابزار تصمیم‌گیری و ارزیابی جهت رتبه‌بندی گزینه‌ها به اتمام می‌رسد. در این فرایند روشها و مدلهای متفاوتی برای تصمیم‌گیری به کار گرفته می‌شود که یکی از بارزترین آنها استفاده از مسائل مبتنی بر تصمیم‌گیریهای چندمعیاره شامل مدلهای تصمیم‌گیری چندهدفه و چندشاخصه است. در فرایند تصمیم‌گیریهای چندشاخصه که به صورت حسی و ذهنی انجام می‌گیرد می‌توان پدیده‌های جغرافیایی را به صورت گزینه‌ها و شاخصهای تبیین‌کننده آنها را با اعمال ضرایب اهمیت هر شاخص در قالب ماتریس ارزیابی طراحی و آنگاه از طریق بهره‌گیری از انواع روشهای تصمیم‌گیریهای چندشاخصه اقدام به رتبه‌بندی گزینه‌ها نمود. بدین ترتیب در روشهای تصمیم‌گیریهای

چندشاخصه اولویتها در قالب کارکردها و وزنهای مطرح شده و به طور مستقیم در رابطه با شاخصها به دست می‌آیند.

بر این مبنا کتاب حاضر در حوزه جغرافیا و تحلیل تصمیم به نگارش در آمده و هدف از آن نیز به عنوان کتاب درسی، آشنایی دانشجویان جغرافیا در مقاطع کارشناسی ارشد و دکتری برای انجام تحلیلهای مکانی و فضایی در فرایند برنامه‌ریزی است. این کتاب تلاش دارد تا با استفاده از روشهای کمی و کیفی در قالب انواع مثالها در حوزه‌های متفاوت جغرافیا شامل برنامه‌ریزی روستایی، برنامه‌ریزی شهری، جغرافیای سیاسی و جغرافیای طبیعی، بستر مناسبی برای شناسایی، انتخاب، طبقه‌بندی، مکان‌یابی، اولویت‌بندی و ارزیابی پدیده‌های جغرافیایی در قالب الگوریتمهای تفصیلی مبنی بر انتخاب، فرمول‌بندیهای مدل و نیز تفسیر نتایج با تأکید بر مدل‌های تصمیم‌گیریهی چندشاخصه ارائه نماید. مؤلف امیدوار است این کوشش گامی در جهت بسط و توسعه رشته جغرافیا در سطح کشور باشد.

دکتر مهدی پورطاهری

عضو هیئت علمی گروه جغرافیای

دانشگاه تربیت مدرس